Evelina Simanavičiūtė,
Žilvinas Montvydas

Šliktinės aukojimo vieta

2012 m. balandžio 17–19 d. ir spalio 12–14 d. VU ir KU studentai, doktorantai ir mokslo darbuotojai vykdė archeologinius žvalgymus aukojimo vietoje (UK 30303) Šliktinės kaime (Skuodo r., Notėnų sen.). Žvalgymai organizuoti po to, kai 2012 m. kovo 24 d. vienas šio straipsnio autorių sužinojo ir pranešė KPD, kad ariant vietovę į žemės paviršių iškelta archeologinių radinių.

Šliktinės aukojimo vieta yra 1,5 km į PR nuo Derkinčių tvenkinio, 1 km į Š nuo Šliktinės–Barstyčių kelio tilto per Šatos upelį, 100 m į ŠV nuo Mikytų piliakalnio, vadinamo Pilimi (UK 3251), siaurame ir giliame Šatos upelio slėnyje (1 pav.). Vietovė archeologams tapo žinoma po to, kai 1938 m. ir 1971 m. vykdant melioracijos darbus joje buvo surasti du IX–XI a. datuojami ginklų ir papuošalų lobiai (iš viso daugiau nei 300 dirbinių). Drėgname upelio slėnyje rasti lobiai interpretuojami kaip aukos dievams ir siejami su aukojimo vandenyje tradicija.

Archeologiniai tyrimai Šliktinės aukojimo vietoje vykdyti vienintelį kartą – radus antrąjį lobį 1971 m. Jų metu A. Tautavičius ištyrė 10 šurfų ir duobių (daugiau nei 23 m^2), surado 11 archeologinių radinių (pasaginių segių, apyrankių ir ietigalių). Tyrinėtojo teigimu, visi radiniai buvo surasti iš naujosios Šatos vagos–kanalo iškastame ir slėnyje paskleistame žemių sluoksnyje. Nejudintame grunte radinių nerasta (*AETL 1970 ir 1971 metais*, V., 1972, p. 84–85).

2012 m. žvalgymai vyko dviem etapais. Balandžio 17–19 d. metalo ieškikliais buvo žvalgomas kairiajame Šatos krante buvęs suartas laukas. Antruoju etapu – spalio 12–14 d. – žvalgymai tęsti dešiniajame Šatos krante. Siekiant pažinti vietovės stratigrafiją ir paleoreljefą, ba-

1 pav. Šliktinės aukojimo vietos lokalizacija. Ž. Montvydo brėž.

Fig. 1. Location of the Šliktinė sacrificial site

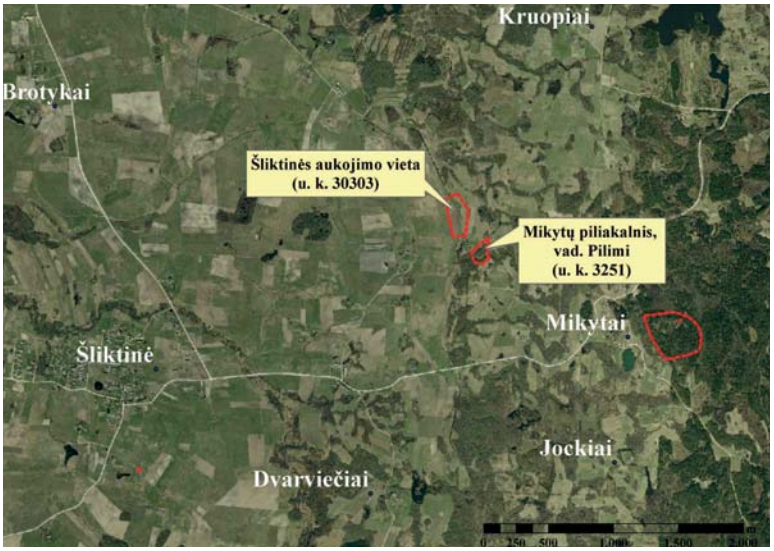

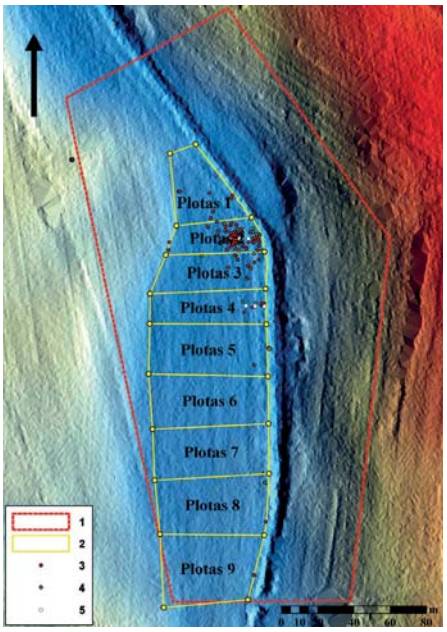

2 pav. Žvalgymų vietos situacijos planas: 1 – kultūros paveldo objektas; 2 – žvalgytų plotų ir suarto lauko ribos; 3 – geležiniai radiniai; 4 – spalvotojo metalo radiniai; 5 – geologinių gręžinių vietos. Ž. Montvydo brėž.

Fig. 2. Situation plan of the field survey: 1 – the heritage object; 2 – the boundaries of the ploughed field and the survey area; 3 – iron artefacts; 4 – bronze or silver artefacts; 5 – geological borings

3 pav. Įtveriamieji ietigaliai. Ž. Montvydo nuotr.

Fig. 3. Tanged spearheads

landžio mėnesį užfiksuotų archeologinių radinių radimvietėse buvo išgręžti 6 geologiniai gręžiniai, paimti sluoksnių mėginiai.

Balandžio 17–19 d. darbų metu archeologinė vieta Š–P kryptimi buvo padalyta į 9 įvairaus dydžio plotus (2 pav.). Metalo ieškikliais žvalgyta vaikštant R–V ir V–R kryptimis. Plotai, kuriuose buvo užfiksuotos archeologinių radinių koncentracijos, žvalgyti papildomai, keičiant vaikščiojimo kryptį ir naudojant skirtingus metalo ieškiklius. Kiekvieno radinio radimvietė buvo fiksuojama lazeriniu tacheometru.

Žvalgymų metu užfiksuotos 2 radinių koncentracijos. Pirmoji jų patenka į plotą 2 ir iš dalies – į plotą 3, antroji – plote 4. Pavienių radinių nutolimas nuo šių koncentracijų (plotuose 1, 5, 8 ir 9) greičiausiai susijęs su intensyvia ūkine veikla, vykdyta Šatos slėnyje XX–XXI a. pradžioje. Tai patvirtina didelis kiekis (daugiau nei 16 kg) XX a. datuojamų, su ūkine veikla susijusių radinių (spygliuotos vielos, arklių pasagų, traktoriaus detalių ir pan.), surastų demetalizuojant Šliktinės aukojimo vietą.

Žvalgymų metu aptikti 135 archeologiniai radiniai, iš kurių 131 sietinas su 1938 ir 1971 m. surastais lobiais. Pagrindines radinių grupes sudaro įmoviniai ir įtveriamieji ietigaliai (3 pav.), peiliai, peilių makštų apkalų fragmentai, pasaginės segės keturkampiais, daugiakampiais ir cilindriniais galais (4 pav.), apyrankės smailėjančiais galais (5 pav.). Be šių radinių, archeologinėje vietoje aptikta ankaklė su kilpele ir kabliuku, diržo sagtis, miniatiūrinis kirvelis (6 pav.), statinaitės formos svarelis (7 pav.), sidabrinio arabų dirhamo fragmentas (8 pav.). Pastarojo dirbinio datuoti nepavyko, tačiau LNM Numizmatikos skyriaus numizmatas E. Remecas mano, kad tai gali būti Samanidų dinastijos monetos, kaldintos X a., fragmentas. Dau-

0 5 cm

4 pav. Pasaginės segės. Ž. Montvydo nuotr.

Fig. 4. Penannular brooches

0 5 cm

5 pav. Apyrankės. Ž. Montvydo nuotr.

Fig. 5. Bracelets

0 5 cm

6 pav. Miniatiūrinis kirvelis. Ž. Montvydo nuotr.

Fig. 6. A miniature axe

guma radinių buvo pasklidę 15–25 m pločio teritorijoje.

Tacheometru užfiksuotas dirbinių radimo vietas susiejus su vietovės 1958 ir 1971 m. aerofoto, melioracijos planais ir A. Tautavičiaus archeologinių tyrimų aprašymais, paaiškėjo, kad vieta, kurioje buvo surasta didžioji radinių sankaupa – Šliktinės lobio II radimvietė. Nustatyta, kad A. Tautavičiaus tyrinėti šurfai buvo į P nuo plote 2 esančios didžiosios dirbinių koncentracijos ir patenka į plotus 2, 3 ir 4.

Spalio 12–14 d. išgręžti 6 geologiniai gręžiniai suteikė vertingų duomenų apie vietovės stratigrafiją ir paleoreljefą. Nustatyta, kad Šatos slėnio R pakraštys buvo labai gilus – gręžinyje 4 net 5 m gylyje buvo aptinkamas gitijos su moliuskų kriauklelėmis sluoksnis. Po konsultacijos su geologu A. Spiridonovu paaiškėjo, kad Šliktinės aukojimo vietoje paimti sluoksnių

7 pav. Statinaitės formos svarelis. Ž. Montvydo nuotr.

Fig. 7. The barrel-shape weight

0 3 cm

8 pav. Arabų dirhamo fragmentas. Ž. Montvydo nuotr.

Fig. 8. The Arabian dirham

0 1 cm

mėginiai rodo kelis Šatos gilėjimo ir seklėjimo etapus.

Iš viso 2012 m. balandžio ir spalio mėnesiais vykusių archeologinių žvalgymų metu metalo ieškikliais iššvalgytas apie 23400 m^2 plotas, aptikti 135 radiniai, kurie buvo perduoti KM. Šliktinės aukojimo vietoje surastų radinių rūšys yra aptinkamos kuršių laidojimo paminkluose. Radiniai datuojami X–XI a.

The Šliktinė sacrificial site

The Šliktinė sacrificial site is located in Skuodas District, NW Lithuania. It became known after two hoards of weapons and ornaments (more than 300 artefacts) were found there in 1938 and 1971. The hoards date to the 9th–11th centuries.

After learning that the Šliktinė sacrificial site is being ploughed by local people, a field survey was organized (Figs. 1, 2). On 17–19 April and 12–14 October 2012, VU and KU students and research fellows used metal detectors to discover 135 artefacts, 131 of which are related to the hoards found in the 20th century. During the survey, six geological borings were made and samples of the ground layers taken.

Most of the artefacts were located on the ground's surface or close to it in an area about 15–25 meters wide. The hoard consists of socketed and tanged spearheads, knives, penannular brooches with quadrangular, polygonal, and rolled terminals, and bracelets (Figs. 3–5). Some unique finds were also discovered: a neck-ring with a hook-and-loop clasp, a miniature axe (Fig. 6), a barrel-shaped weight (Fig. 7), and a fragment of an Arabian dirham that was too small to be dated (Fig. 8).

All of the artefacts are characteristic of Curonian burial sites and can be dated to 10th–11th centuries.

Monika Žemantauskaitė

Žvalgymai Vilkaviškio rajone prie Aistos upės

2012 m. spalio mėnesį Vilkaviškio rajone, šiauriau rajoninio kelio Patilčiai–Bartninkai–Kaupiškiai (Nr. 5115) atkarpos Bartninkai–Sausninkai buvo žvalgomas suartas žemės paviršius. Žvalgytos teritorijos ašimi laikoma Aistos upė, tekanti PR–ŠV kryptimi, tik vėliau paaiškėjo, kad surastos naujos radimvietės išsidėsčiusios senovinio ežero krantuose (1 pav.). Šioje teritorijoje archeologiniai tyrimai niekada anksčiau nevykdyti.

Nesistemingi paviršiaus žvalgymai buvo vykdomi atsižvelgiant į paviršiaus matomumą, vietovės reljefą, barjerus (pvz., melioracinius kanalus). Penkių žvalgytojų kelias ir surasti radiniai buvo užfiksuoti GPS imtuvais. Žvalgyta vietovė pasižymėjo dideliais suartų laukų plotais ir geru paviršiaus matomumu. Senovinio ežero krantuose buvo surastos 4 naujos radimvietės.

Sausininkų 1 radimvietė – tai moreninė kalva, esanti apie 270 m į Š nuo kelio Nr. 5115 ir apie 370 m į R nuo Širvintos upės vingio. Dirvožemio paviršiuje buvo surasta 15 titnago radinių ir 16 lipdytinės keramikos su mineralinėmis priemaišomis šukių. Titnago radinių kolekcijoje daugiausia nuoskalų (12 vnt.), rasti 2 skelčių fragmentai bei vienas nedidelis vienagalis skaldytinis. Tarp keramikos šukių vyrauja indų sienelių fragmentai, tačiau pasitaikė 2 pakraštėliai.

Sausininkų 2 radimvietė lokalizuota ant moreninės kalvos, apie 570 m į ŠV nuo Sausininkų 1 radimvietės. Šioje kalvoje surasti 7 titnago radiniai: gremžtukas (2 pav.), vienagalis skaldytinis, netaisyklinga skeltė ir 4 nuoskalos.